

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN
Kulturmiljöenheten
Thomas Engel

Delgkv

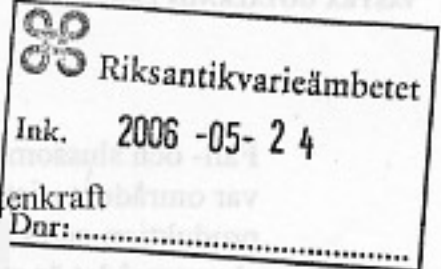
Vattenfall AB Vattenkraft

11072 (samhällsrennäss tekn. försäkring) 971 77 LULEÅ
A128 (kraftverk)

BESLUT
2006-05-19

Diarienummer 1(6)
432-7108-98

L 2051

Byggnadsminnesförklaring av Olidestationen, intagskanalerna och bockkranen i fall och slussområdet, Olidan 3:13, Trollhättans kommun.

Syftet med att byggnadsminnesförklara en del av fall- och slussområdet är att tillsammans med detaljplaneläggning för övriga delar bevara områdets helhetskaraktär. Avsikten är att området liksom tidigare skall kunna bevaras, vårdas och visas. Detta skall ske samtidigt med en pågående vattenkraftproduktion, eldistribution och sjöfart. Dessa verksamheter måste kunna utvecklas även i framtiden. De är av nationell betydelse. Området omfattas även av riksintressen för kultur, natur och friluftsliv. Driften har skapat de värden vi idag uppskattar. Fortsatt drift är en förutsättning för bevarande och vård.

Historik

Genom området flyter Göta Älv. Den har under alla tider använts för att transportera gods mellan Vänerområdet och kusten. Sedan 1740-talet, då de första försöken att bygga slussar gjordes, har man sökt att betvinga de uppemot 600 kubikmetrarna vatten per sekund som kastar sig utför de ca 32 meter höga fallen. År 1800 byggdes de första farbara slussarna och 1844 byggdes nya och större slussar för att bland annat kunna samordna trafiken med Göta Kanal. Den nuvarande slussleden byggdes 1916. Beredskap finns för att bygga ytterligare en led strax öster om den nuvarande.

Sedan medeltiden känner vi till att fallens kraft har utnyttjats av kvarnar som senare ersattes av småindustri. Även flera stora industrier såsom Nohab och Stridsberg och Biörk började sin verksamhet inom området. Kvar i fallfäran syns idag grunderna efter de äldre industrierna.

Vattenfall startade sin verksamhet i Trollhättan 1905 då staten tillerkändes vattenkraftsrättigheterna i fallen. Den 1910 färdigställda Olidestationen kom därefter att producera cirka 10% av den svenska energiförbrukningen. Genom den goda tillgången på elkraft samt med dåtidens begränsade möjligheter till överföring av elkraft på längre avstånd kom Stallbackaområdet, norr om Trollhättan att utvecklas. 1943 invigdes ytterligare en kraftstation - Højum.

2006-05-29 beslöt *Umk*
Uppris till Kfh = BM-reg. Aa/R

Postadress:
462 82 Vänersborg

Besöksadress:
Drottningg 2

Telefon:
(växel)0521/60 50 00
(direkt)0521/60 55 02

Telefax:
0521/60 55 06

E-post
thomas.engel@o.lst.se

Fall- och slussområdet är storslaget och dramatiskt och redan på 1700-talet var området turistiskt intressant. I området är kraftstationerna i full produktion och kanaltrafiken fraktar stora mängder gods. Fall och slussområdet är ett internationellt känt turistmål.

Motiv för beslut

Det övergripande motivet för ett bevarande av Olidestationen med intagsbyggnad och kanaler samt bockkranen är att kunna visa den gamla kraftstationen som en värdekärna i det av verksamheter under flera hundra år präglade landskapet. I detta ingår den för Sverige unika kombinationen av fyra transportleder sida vid sida med två generationer av elkraftsanläggningar. Tillsammans med bostäder knutna till anläggningarna bildas en komplex miljö som är en god representant för svensk vattenbyggnadskonst vid seklets början då svenska företag var ledande inom området.

Ytterligare en dimension i denna komplexa miljö utgörs spåren efter 1800-talets industrier som finns kvar i fallfåran samt de kvarvarande byggnaderna från Trollhättans Oljeslageri och Nohab. Fall- och slussområdets kulturhistoriska värden har skapats och bibehållits genom kanalens och energiproduktionens krav.

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lag (1988:950) om kulturminnen Olidestationen med intagsbyggnad och intagskanaler samt bockkranen på fastigheten Olidan 3:13 för byggnadsminne. (Bilaga 1)

Länsstyrelsen meddelar samtidigt enligt 3 kap 2 § samma lag följande skyddsbestämmelser.

Skyddsbestämmelser

- Om en förändring som planeras kan strida mot dessa föreskrifter skall ägaren samråda med Länsstyrelsen för att se om tillstånd till den tänkta åtgärden behövs och/eller kan erhållas.
- Underhållsarbete som berör de skyddade objekten skall utföras på sådant sätt att byggnadernas kulturhistoriska värde bibehålls. Råd och förslag i dessa frågor lämnas av Länsstyrelsen.
- Kraftstationens och intagsbyggnadens interiörer är viktiga dokument, inte bara över det tidiga 1900-talets teknikframsteg utan även som dokument över den långa och kontinuerliga driftens förändringskrav. Syftet med en byggnadsminnesförklaring är att visa kraftstationen och intagsbyggnaden som de såg ut från början

med så få förändringar som möjligt. Inredningsdetaljer från byggnadstiden som golvbeläggning, räcken, dörrar samt maskinell utrustning som aggregat med turbiner, ventiler och regulatorer, generatorer och styrutrustning bör därför sparas om så är möjligt. Då driften är en förutsättning för bevarande innebär detta att modernisering och nytillskott av reglerutrustning och maskinell utrustning m m kan komma i fråga.

- Byggnader och anläggningar som är markerade på kartan i bilagan får inte rivas, byggas om eller på annat sätt förändras exteriört. Intagskanalerna leder idag vatten till intagsbyggnaderna och turbinerna. Det är viktigt, även om driften i en framtid kan komma att förändras, att vatten fortfarande flyter i dessa kanaler. Bockkranen vid Olidans östra gavel användes tidigare för att transportera turbindelar och generatorer från en spårbunden transportvagn.

Redogörelse för ärendet

Trollhättans kommun begärde under 1994 att frågan om en byggnadsminnesutredning av fall- och slussområdet skulle utredas av Länsstyrelsen. Ärendet remitterades till dåvarande Älvsborgs länsmuseum som tog fram ett förslag till områdesavgränsning och en lista över objekt som borde ingå i en framtida byggnadsminnesförklaring. Berörda fastighetsägare fick därefter ta del av utredningsmaterialet. Parallellt med detta arbete påbörjade Vattenfall Fastigheter AB i samarbete med kommunen en detaljplaneläggning som till del kom att beröra och påverka byggnadsminnesutredningens detaljer. Detaljplanearbetet kom att vila då ett antagande av planen hängde på att frågan om byggnadsminnen löstes. Under 2002 påbörjades ett projekt på regional nivå där en del av de nationellt utpekade 12 industriminnena fick speciella projektmedel för att utreda frågor kring samarbete, vård skydd och utveckling. Trollhätteområdet kom att bli ett av dessa områden. Under 2004 och del av 2005 har tre arbetsgrupper samt en styrgrupp med deltagare från alla intressenter arbetat med frågor som hör samman med vård och utveckling. För den del av bebyggelsen inom fall- och slussområdet som inte omfattas av byggnadsminnesförklaringen kommer enligt utredningsarbetet en eller flera detaljplaner att utarbetas. Formuleringarna och villkoren i detta beslut har accepterats av Vattenfall. Den del av området som är i statlig ägo har av Regeringen i november 2004 förklarats som statligt byggnadsminne.

Fall- och slussområdet ingår även i ett av Trollhättans kommun väckt förslag till nationalstadspark. Denna fråga ligger för utredning på departementsnivå.

Upplysningar

om kulturminnen ge tillstånd till detta.

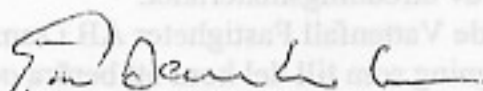
Då syftet med en byggnadsminnesförklaring är att både ha driften kvar, värda och visa anläggningen skall detta synsätt även präglade Länsstyrelsens förhållningssätt.

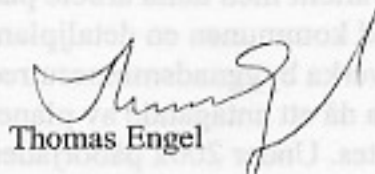
Vattenfalls kraftproduktion har skapat de värden Lagen om Kulturminnen vill skydda. En viktig förutsättning för bevarande är att Olidans kraftstation är i produktion. Möjligheten till drift går före bevarande av den maskinella utrustningen (gäller samtliga aggregat). Om förutsättningarna för kraftproduktionen radikalt förändras i Olidans kraftstation kan detaljer i skyddsföreskrifterna behöva omprövas. Intagskanalernas vattenföring präglar området och är därför viktiga element i upplevelsen. Bockkranen är ett vittnesbörd om hur teknikerna vid seklets början bemästrade problem med tunga lyft i svår terräng.

Länsstyrelsen lämnar råd i fråga om underhåll av byggnaderna.

Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten i Vänersborg, se formulär O2 .

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Göte Bernhardsson. I den slutliga handläggningen har deltagit länsjurist Helena Lennernäs, länsantikvarie Jan-Gunnar Lindgren samt föredragande antikvarie Thomas Engel

Göte Bernhardsson

Thomas Engel

Bilaga
Kartor med markerade byggnadsminnen
Hur man överklagar

Kopia till

Pärmen

Kulturmiljöenheten

Samhällsbyggnad

Kultur- och fritidsförvaltningen, Trollhättan

Stadsbyggnadsförvaltningen, Trollhättan

Regionmuseet Västra Götaland

Innovatum Kunskapens Hus AB

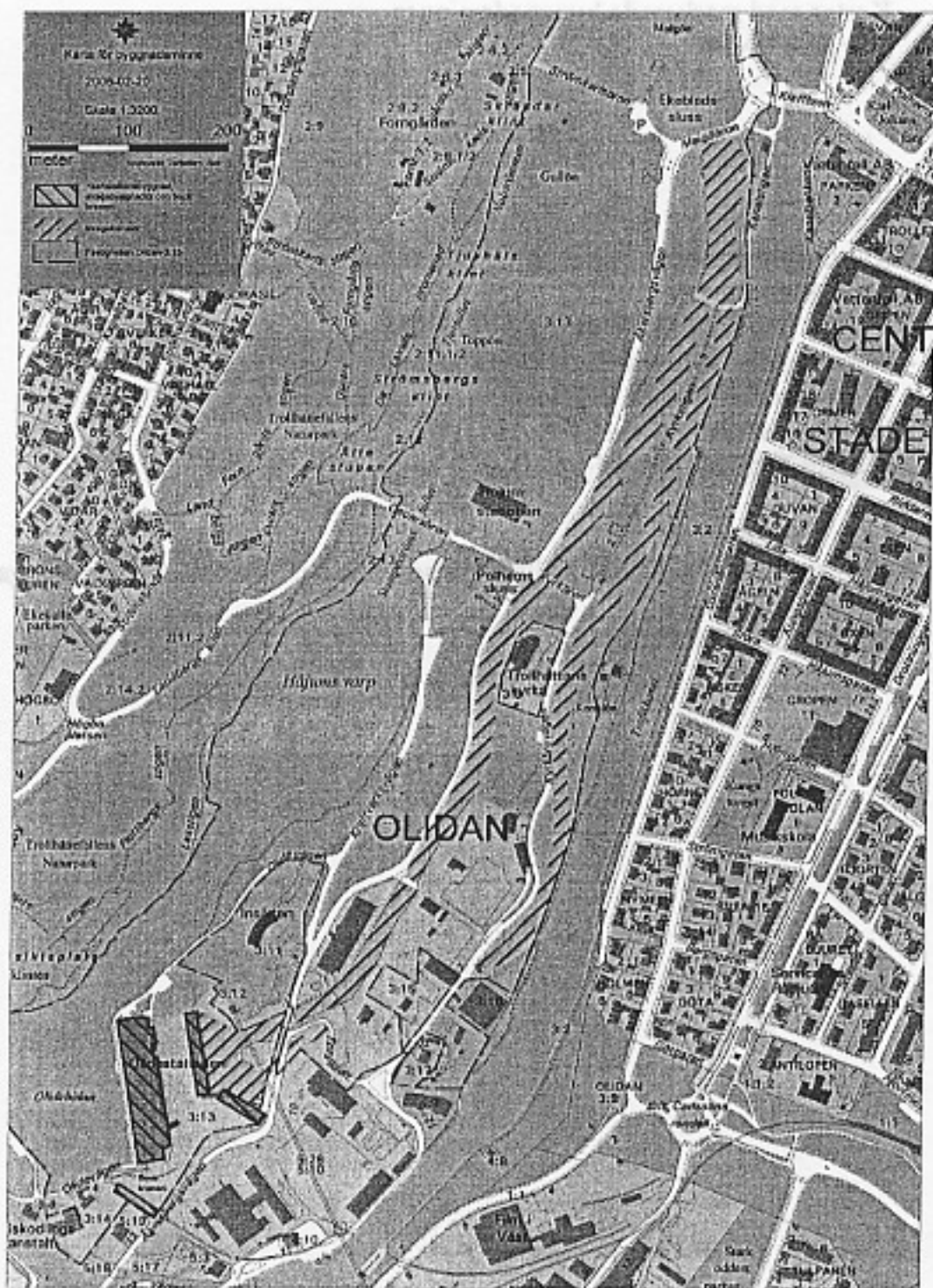
~~Riksantikvarieämbetet~~

Laga kraftbevis till:

Länsstyrelsen, DRK, Samhällsbyggnadsenheten, Mariestad + kartbilaga

Byggnadsnämnden

Riksantikvarieämbetet

Byggnadsminnena är markerade med sneda skrafferingar: Olidestationen, intagsbyggnaden, bockkranen samt intagskanalerna